

Landsmøteuttalelse: Ny norsk energipolitikk

Trondheim 1. september 2013

Tapet av naturmangfoldet skjer i et farlig raskt tempo, samtidig truer klimaendringene med en global økologisk katastrofe. Elsertifikatmarkedet har ført til det største presset på sårbar norsk natur siden de store kraftutbyggingenes tid, og systemet for søknad og tildeling av konsesjonstillatelser ivaretar ikke hensynet til naturmangfold, folkehelse og landskap.

Vi registrerer et kappløp om subsidiene til utbygging og godkjenning av naturinngrep over hele landet, f.eks. vindkraftplaner med konsekvenser for naturverdier, friluftsliv og reindrift. Naturvernforbundet kan ikke akseptere at virkemidlene i energipolitikken utformes på en måte som ikke tar hensyn til nasjonale og internasjonale miljø- og klimamål. Elsertifikatmarkedet gir nå lavere kraftpriser som gjør energisparing mindre attraktivt.

Energisparing prioriteres ikke, og det mangler tiltak for å fase ut den fossile energien. Norge kan ikke fortsette å åpne nye sårbare områder for petroleumsindustrien når 4/5 av verdens fossile ressurser må bli liggende av hensyn til klima.

Det er viktig å skape brei folkelig støtte for en ny energipolitikk som ivaretar natur- og landskapsverdiene og fremmer klimamålene. Naturvernforbundet vil arbeide for et naturvennlig lavenergisamfunn og kjempe mot naturødeleggende utbygginger av vindkraft og vannkraft.

FNs klimapanelers anbefalte utslippskutt og målene i konvensjonen om biologisk mangfold (CBD) må være førende for Norges energipolitikk. Norge må redusere energiforbruket og klimagassutslippene, samtidig som målet om å stanse tapet av naturmangfold ivaretas. Dagens energipolitikk gjør det motsatte. Utslippene øker, mens naturverdiene og naturmangfoldet reduseres. Det trengs en ny norsk energipolitikk.

Naturvernforbundets hovedkrav til energipolitikken:

- Regjeringen må utarbeide en nasjonal energiplan for et nullutslippssamfunn med grep som sikrer energieffektivisering, at den fornybare energien erstatter den fossile og som tar hensyn til naturmangfold, folkehelse og landskap. En helhetlig energipolitikk må forsvare den levende naturen og kan ikke baseres på mer utarming av norsk natur.
- Energieffektivisering må være øverste prioritet i energipolitikken. Den nye fornybare energien som trengs må primært komme fra energi vi frigjør.
- Utbygginger må ikke gå på bekostning av nasjonalparker og andre verneområder, store sammenhengende naturområder med lite inngrep, prioriterte og

utvalgte naturtyper, prioriterte og rødlistede arter eller områder med store landskapsverdier.

- Den fornybare energien må brukes i Norge slik at utslippene kuttes, og overskuddskraft bør eksporteres gjennom kabler og indirekte gjennom energiintensive varer og tjenester.
- Fornybar energi må erstatte fossil energi i alle sektorer gjennom bl.a. høyere avgifter på fossil energi.
- Det må ikke åpnes nye områder for olje- og gassleting på norsk sokkel, og kullutvinningen på Svalbard må avvikles.

En kilowatttime spart er bedre enn en kilowatttime produsert

Den mest miljøvennlige energien er den som ikke brukes. Konsekvensene for naturmangfoldet er vesentlig mindre av energieffektivisering enn av ny produksjon, og energien vi frigjør er det viktigste bidraget til utfasing av all fossil energi.

Naturvernforbundet mener:

- Utfasing av fossil energi må i hovedsak skje gjennom bruk av den utbygde fornybare energien samt ved energisparing og -effektivisering.
- Det må gis langt mer støtte og hjelp til de som kan og vil spare energi, og det må bli dyrere å bruke energi, bl.a. ved å øke avgiften på elektrisitet og CO₂.
- Hvite sertifikater eller tilsvarende ordning som fremmer effektiv energiutnyttelse, må innføres.
- All samfunnsplanlegging må legge til rette for et lavere forbruk. En stadig bedre energiutnyttelse vil medføre at det faktiske energiforbruket reduseres betydelig.
- Det må settes et ambisiøst og konkret mål for energisparing og -effektivisering. Byggsektorens energiforbruk bør reduseres med 10 TWh i løpet av 10 år og halveres innen 2040. Det vil kunne frigjøre ca. 40 TWh. Samtidig er det store muligheter for besparelser innen industri, transport og energiproduksjon. Dette krever mer målrettede tiltak enn dagens Enova-ordning.

Fornybar energi

Med elsertifikatordningen skal det innen 2020 bygges ut over 26 TWh med fornybar kraft i Norge og Sverige til sammen. Det fører til et sterkt press på utbygging av små og store vannkraftprosjekter, vindkraft og kraftlinjer. Alle prosjekter som nå har fått konsesjon gir grunn til å være restriktive på naturens vegne i den videre behandlingen. Det er så mange søknader til behandling at det går på bekostning av de frivillige organisasjonenes mulighet til reell medvirkning. Direktoratet for naturforvaltning og Riksantikvaren har advart mot at de tematiske

konfliktvurderingene og nasjonale miljømålene overkjøres. Naturmangfoldloven og vanndirektivet tillegges liten vekt, og vurderinger av samlet belastning er fraværende. Reduksjon av klimagassutslipp kan ikke legitimere store ødeleggelser av natur. Risikoen med klimaendringene må veies mot risikoen utbyggingen av fornybar energi medfører for naturen.

Naturvernforbundet mener:

- Det trengs regionale vurderinger av den samlede belastningen ved alle forslag om utbygging av fornybar energi. Dette er krav som naturmangfoldloven stiller.
- Utbygginger må ikke gå på bekostning av nasjonalparker og andre verneområder, store sammenhengende naturområder med lite inngrep, prioriterte og utvalgte naturtyper, prioriterte og rødlistede arter og områder med store landskapsverdier. Utbygginger må ikke føre til at forvaltningsmål for arter, naturtyper og økosystemer ikke kan bli nådd. Offentlig eide og kontrollerte selskaper må instrueres til å prioritere disse hensynene som en overordnet målsetting.
- Det må igangsettes en nasjonal kartlegging av naturverdier og naturmangfoldet i Norge, og det trengs mer forskning på konsekvensene ved energiutbygginger.
- Vi må ha en kunnskapsbasert forvaltning av naturmangfold og landskap. Dagens system med begrensede konsekvensutredninger i regi av kraftutbygger, særlig i småkraftsaker, fungerer dårlig og bidrar til marginalisering av viktige verdier.
- NVE må stille strengere krav i utredningsprogrammene for energiprojekter. Med dagens manglende kunnskap om naturmangfoldet må det stilles krav om ny kunnskap og bruk av biologer i fagutredningene, samt befaringer på minimum to ulike årstider.
- Miljødirektoratet må få et langt sterkere mandat i konsesjonsbehandlingen og må være kontrollorgan for fagutredningene på naturmangfold, og kunne foreta stikkprøver av disse. Fylkesmannen og andre faginstanser må tas hensyn til i større grad.
- All ny kartlegging og eksisterende kunnskap som er samlet eller blir samlet gjennom fagutredninger for energiprojekter må samles i naturbase.
- Konsesjoner må ikke tildeles i områder hvor det er mangelfull kartlegging. Utbygger må få beskjed tidlig i prosessen dersom det er store naturverdier i området, for at utbyggingsplaner skal kunne skrinlegges før mye ressurser er brukt.
- Lovverk og planprosesser må sikre de frivillige organisasjonene mulighet til reell medvirkning.
- Evalueringen av elsertifikatmarkedet i 2015 må innebære en grundig evaluering av konsesjonssystemet og gjennomgang av konsekvensene for naturmangfoldet.
- Dagens elsertifikatmarked må snarest mulig erstattes av tiltak som fremmer energisparing, energieffektivisering og raskere utfasing av fossil energi.

- Umodne energiteknologier må forskes på og utvikles videre. Forskingen skal også undersøke eventuelle negative konsekvenser for økosystem.
- Det trengs et nasjonalt program for solenergi på offentlige bygg og tak, og andre tiltak for nullenergi- og plusshus.

Kraftlinjer og kraftutveksling

Norges energipolitikk må være basert på en helhetlig tilnærming som ivaretar naturmangfoldet og sørger for utslippskutt nasjonalt og internasjonalt. Målet er en innstramning av kvotemarkedet i EU og en høyere pris på utslipp av klimagasser, som vil medføre en overgang fra fossil til fornybar energi.

Norges krafteksport er begrenset og hvert land må sørge for en overgang til fornybar energi. Kraftutveksling mellom Norge og naboland kan være positivt på andre måter enn bare eksport av fornybar energi, som kan gi utslippsreduksjoner. Regulerbar vannkraft kan brukes til å utjevne avvik mellom kraftproduksjon og kraftforbruk. De regulerbare vannkraftressursene kan via kabler forsyne naboland med strøm f.eks. når det blåser lite eller sola ikke skinner. I perioder med mye vindkraftproduksjon vil kablene forsyne Norge med kraft. Men effektkjøring av vannkraftverk fører gjerne til landskapsødeleggelse, raskere svingninger i vanninntak og vannutslipp og forringer vannkvaliteten og naturmangfoldet.

Naturvernforbundet mener:

- Den fornybare energien må brukes i Norge slik at utslippene kuttes, og overskuddskraft bør eksporteres gjennom eksisterende kabler og indirekte gjennom energiintensive varer og tjenester.
- Effektkjøring av vannkraftverk må ta hensyn til vannkvaliteten, naturmangfold og landskap. Gitte kraftutbyggingskonsesjoner må revideres for å sikre minstevannføring og/eller andre tiltak som kan sikre godt økologisk potensial.
- For å redusere behovet for nye kraftlinjer i Norge uten at dette går på bekostning av mulighetene for utslippskutt, trengs det virkemidler som gjør at aktørene tar hensyn til samfunnskostnadene ved nettutbygging, inkludert konsekvensene for naturmangfoldet. Både kraftprisen og nettariffen bør brukes som lokaliseringvirkemiddel, og da må prisområdene opprettholdes og nettariffen fortsatt være differensiert.
- Kraftlinjer og kabler kan ikke, under noen omstendighet, bli planlagt, omsøkt eller bygd gjennom vernede naturområder.
- Det må satses på smarte nett og strømmålere som kan gi et mer fleksibelt forbruk som kan bli skrudd av og på etter behov, og alternative løsninger for energilagring og kraftutjevning.

Utfasing av fossil energi

Norge bruker ca. 150 TWh fossil energi i året. Det utgjør over halvparten av det norske energiforbruket. I dag er det ikke mangel på energi som er årsaken til at utfasingen av fossil energi går sakte, men mangel på tiltak og virkemidler. Fornybar energi kan erstatte fossil energi i transport-, industri-, energi- og byggsektoren. I tillegg til fornybar elkraft foreligger det et betydelig potensial for å utnytte bioenergi fra avfalls- og restprodukter i landbruket, industrien og husholdningene. Slik energi må i større grad tas i bruk som erstatning for fossil energibruk i sektorer der det er vanskelig å bruke elektrisitet på en effektiv måte.

Naturvernforbundet mener:

- Vi må få på plass virkemidler som fremmer utfasing av fossil energi i alle sektorer. Hovedgrepet bør være å gjøre det dyrere å forurense ved å øke prisen på utslipp av klimagasser og støtte omstilling til fornybar energi.
- I transport-, industri-, energi- og byggsektoren må det legges til rette for bruk av fornybar energi.
- Norge må kutte all subsidiering av fossil energibruk og produksjon.

Nedtrapping av petroleumssektoren og kraft fra land til offshore installasjoner

En grunnleggende mangel ved dagens energi- og klimapolitikk er tiltak overfor Norges største forurenser, olje- og gassindustrien. For at verden skal nå 2-gradersmålet må over 4/5 av de kjente fossile energikildene bli liggende. De massive oljeinvesteringene vi gjør i dag er i ferd med å fortrenge andre næringer.

Utfasing av petroleumssektoren i Norge vil ha store konsekvenser.

Naturvernforbundet etterlyser en nasjonal omstillingsplan. Arbeidet med denne må starte umiddelbart. Norge har et internasjonalt ansvar for å velge de løsningene vi kan leve av i fremtiden og vise veien fra fossilalderen til fornybaralderen.

Den klart største andelen av utslipp relatert til Norges petroleumssektor kommer fra bruken av fossil energi som utvinnes, men utslippene ved utvinning må også kuttes. Utslippene fra olje- og gassindustrien i Norge utgjør over 1/4 av de totale norske utslippene. Utslippene kan reduseres ved å stramme inn konsesjonssystemet og ikke tildele nye områder og felt for leting og utvinning av olje og gass. Utslipp fra driften av plattformene kan reduseres med direkte pålegg om reduksjon i produksjonstakten. Størstedelen av de nasjonale CO₂-utslippene fra petroleumsindustrien er knyttet til energiproduksjon på plattformene i form av gassturbiner som brukes til produksjon av elektrisitet og drift av kompressorer. Gassturbinene utnytter i snitt 1/3 av energien i gassen til kraftproduksjon, mens et gasskraftverk på land har nesten dobbelt så høy virkningsgrad. Beste tilgjengelige teknologi må derfor benyttes.

Det er vanskelig å anslå om og hvor mye utslippene kan kuttes, nasjonalt og globalt, ved å forsyne plattformer med kraft fra land, i og med at det bl.a. avhenger av den totale petroleumsaktiviteten og gjenværende levetid på eksisterende installasjoner. Bruk av den fornybare el-krafta direkte til utfasing av fossilt brensel i industrien i Norge og Europa kan gi større global klimaeffekt.

Kraft fra land til offshore-plattformene har allerede medført utbygging av kraftlinjer og flere planer foreligger. Behovet for ny linjekapasitet vil variere fra område til område, og begrunnelsene er ofte dårlige.

Naturvernforbundet mener:

- Det må ikke åpnes nye områder, eller legges til nye blokker, for olje- og gassleting på norsk sokkel. Kullutvinningen på Svalbard må avvikles.
- Det må lages en plan for avvikling av norsk petroleumssektor. Sårbare og verdifulle havområder må vernes mot olje- og gassvirksomhet. Samtidig er det nødvendig å se på løsninger for å redusere utslippene fra dagens virksomhet.
- CO₂-avgiften for olje- og gassindustrien må økes betraktelig.
- Det må gjennomføres effektiviseringstiltak på alle plattformer, og beste tilgjengelige teknologi må benyttes.
- Økt oljeaktivitet og åpning av nye områder kan ikke være et argument for utbygging av kraftlinjer.
- Naturvernforbundet er mot å drive plattformer på sokkelen med elkraft fra land. Elektrifisering av offshoreinstallasjoner i Nordsjøen har allerede medført utbygging av naturødeleggende kraftlinjer. Flere planer foreligger til tross for at det på ingen måte er entydig dokumentert at det er et effektivt globalt klimatiltak. Førre var-prinsippet bør derfor legges til grunn, og den fornybare el-krafta bør prioriteres brukt til utfasing av fossil energi i industrien.